

De wapenschilden van Cuijk en Grave

Het wapenschild van de familie van Cuyck

Aernt Van Buchel reproduceerde in zijn *Monumenta* drie verschillende wapenschilden van de van Cuycks¹:

- *In goud twee dwarsbalken van keel vergezeld van acht zoomsgewijze geplaatste merletten van hetzelfde (fol. 28 v°).*
- *In sabel een klimmende leeuw van zilver beladen met een dwarsbalk van keel (fol. 104 v°).*
- *In sabel een gekroonde klimmende leeuw van zilver beladen met een dwarsbalk van keel waarop twee kruisjes van goud (fol. 151 r°, 171 v°).*

Het eerste wapenschild werd gevoerd door de heren van Cuijk en is tegenwoordig ook het wapenschild van de gemeente Cuijk (zie verder).

Het tweede genoemde wapenschild is het wapenschild dat we aantreffen op de zegels aan de oorkonden van Jan van Cuyck van Culemborg.² Het oudste (herkenbare) zegel dat van hem bewaard is, dateert uit 1443 en toont een klimmende leeuw (het is niet duidelijk of de leeuw gekroond is of niet) beladen met een dwarsbalk.³ We vinden het wapen ook terug bij zijn nakomelingen.

Het wapen van Jan van Cuyck van Culemborg vertoont nauwelijks verwantschap met dat van de heren van Cuijk. Enkel de dwarsbalk van keel zou een reminiscentie kunnen zijn van het middeleeuwse wapen. Maar we zien wel dat de leeuw ook al voorkomt op de zegels van de familie van Cuyck in de 14de eeuw.

Op een zegel van Otto, heer van Cuijk en Grave uit 1331, staat het oude wapenschild (met de merletten) op een klimmende leeuw.⁴

Ook Jan VI van Cuyck combineerde het oude schild met een leeuw.⁵

De leeuw was sinds de 13de eeuw een populair heraldisch symbool dat macht en autoriteit moest voorstellen. Vanaf 1236 gebruikt ook de graaf van Gelre (en naaste familie) de leeuw in zijn wapenschild, evenals de graaf van Holland.

Het derde wapenschild dat Van Buchel beschrijft, werd gevoerd door Hendrik van Cuyck (1546-1609), tweede bisschop van Roermond, geboren in Culemborg en afstammeling van Jan van Cuyck van Culemborg.

Het wapen van Cuijk

Het wapen van de huidige gemeente Cuijk (omvat sinds 1 januari 1994 de vroegere gemeenten Beers, Haps en Cuijk en Sint Agatha) is identiek met het oude wapen van de heren van Cuijk, maar er werd een kroon aan toegevoegd.⁶

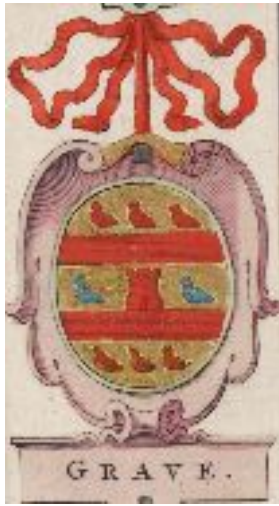
Ook de vroegere gemeente Cuijk en Sint-Agatha had dit oude wapen als gemeentewapen.

Het wapen van Grave

Het wapen van Grave is in 1817 aan de gemeente Grave toegekend. Bij de gemeentelijke herindeling van 1942, waarbij Grave is uitgebreid met de gemeenten Velp en Escharen, is het wapen ongewijzigd gebleven.⁷

Tot in de 17de eeuw voerde Grave het oude wapen van de heren van Cuijk als gemeentewapen.⁸

Vanaf de 17de eeuw verschijnt de burcht in het schildhart en ook de kleuren lazuur (blauw) en zilver (wit) duiken op.

Tot in California ...

In California zagen we een huis met het oude wapenschild van Grave: het oude gemeenteschild met de kleuren van Cuijk. De bewoner is een verre afstammeling van de heren van Cuijk en Grave. Hij koos voor het oude stadswapen van Grave met de kleuren van Cuijk om te verwijzen naar het geslacht van Cuyck dat zowel over Cuijk als over Grave heerste. Iedereen die hier passeert en de geschiedenis kent, weet dat het wapenschild verwijst naar één van de oudste hoog adellijke geslachten van de Nederlanden, waarvan de afstammelingen tot in de Verenigde Staten terug te vinden zijn.

© Horst van Cuyck

NOTEN

¹ Aernout van Buchel of Buchelius (1565-1641) verzamelde in zijn 'Monumenta passim in templis ac monasteriis Traiectinae urbis atque agri inventa' beschrijvingen en tekeningen van de grafzerken, wapenborden, inscripties en andere historische bijzonderheden die hij tegenkwam in de kerken en kloosters in en om de stad Utrecht. Het origineel berust in de bibliotheek van Het Utrechts Archief (nr. XXVII L 1). Het kan integraal geraadpleegd worden via <http://www.hetutrechtsarchief.nl/collectie/handschriften/buchelius/>

² Zie ook *Navorscher* 3 (1853) 273. Over deze Jan van Cuyck, zie: H. van Cuyck & V. Lambert, 'De ene Cuyck is de andere niet. De familie van Cuyck in Culemborg en hun verwantschap tot de heren van Cuijk', academia.edu, 2014.

³ GA, HGC, inv. 7953 (Reg. 1187). Zie ook RAR, 0039 Handschriftencollectie Tiel, inv. 166 Tekeningen van wapens op zegels aanwezig in de archieven van de Graven van Culemborg,

enz., p. 145. Het oudste gekende zegel van Jan van Cuyck sr. dateert uit 1427 (GA, HGC, inv. 7955 (Reg. 860)), maar dat is erg beschadigd.

⁴ Arnhem, Gelders Archief, ZGL0243 Charterverzameling, zegels, 0243 - 225/5.

⁵ Afbeelding in J.A. COLDEWEIJ, *De Heren van Kuyc 1096-1400* (Leiden, 1982), pl. XIII.

⁶ J. TH. M. MELSSSEN, 'Wapen en vlag voor de nieuwe gemeente Cuijk', in: *Van Schild en Vaan*, III (1996) 1-2.

⁷ C.H.J. VAN DEN BREKEL, W.A. VAN HAM, J.T.M. MELSSSEN, L.P.L. PIRENNE EN G.J.A. SCHAMPERS, *Rapport betreffende herziening van de wapens van gemeenten en de instelling van wapens voor de dorpen in de regio Brabant Noordoost. Rapport van de Noordbrabantse commissie voor wapen en vlaggenkunde* (november 1992).

⁸ W.A. VAN HAM, *Wapens en vlaggen van Noord-Brabant* (Zutphen, 1986).